

2

BARNETS RÄTTIGHETER OCH HÅLLBAR UTVECKLING

Barnkonventionen i sin helhet förverkligas bäst när principerna för hållbar utveckling främjas.

Hållbar utveckling är en förutsättning för att barnets rättigheter ska förverkligas

Hållbar utveckling är en samhällelig förändring vars mål är att trygga förutsättningarna för ett gott liv för nuvarande och kommande generationer. Hållbar utveckling beaktar vår hemplanets gränser: människans verksamhet måste anpassa sig till jordklotets naturresurser. Hållbar utveckling är en människorättsfråga och en förutsättning för att barnets rättigheter ska förverkligas.

År 2015 kom FN:s medlemsländer överens om **mål för hållbar utveckling**, det vill säga **Agenda 2030-avtalet**, som staterna förband sig till. Syftet med målen för hållbar utveckling är att före år 2030 eliminera den extrema fattigdomen, främja jämställdhet och rättvisa samt skydda jordklotets kapacitet, så att världen blir mer hållbar, välmående och rättvis för alla.

Målen för hållbar utveckling (Sustainable Development Goals) är 17 till antalet och tätt sammanlänkade med varandra. De kan åskådliggöras med en modell i tre nivåer (Rockström och Sukhdev 2016). Längst ner finns ekosystemen, i mitten hållbara samhällen och ovanför dem ekonomin, som är en del av det övriga samhället. Längst upp finns samarbete och partnerskap, som behövs för uppnåendet av alla mål. I utvecklingen måste man i första hand beakta planetens villkor, för utan ekosystem kan det inte finnas några samhällen eller någon ekonomi.

I millenniemålen (Millennium Development Goals), som föregick målen för hållbar utveckling, utgick man från perspektivet att utmaningarna finns på planetens södra del, medan den norra delen har ett ansvar att hjälpa. Målen för hållbar utveckling gäller i stället alla världens länder – inte bara de så kallade utvecklingsländerna. I Finland finns exempelvis arbete att göra inom klimatåtgärder och miljöskydd.

Bild: Azote for Stockholm Resilience Centre, Stockholm University

Den hållbara utvecklingens fyra dimensioner

Hållbar utveckling handlar inte bara om naturskydd, utan har fyra dimensioner som stöder och är kopplade till varandra. Utvecklingen måste vara ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar.

Ekologisk hållbarhet handlar om bevarande av naturmiljön, den biologiska mångfalden och ekosystemens funktion, samt hållbar användning av naturresurser. Ekologisk hållbarhet är viktig, eftersom förändringar i naturmiljön och exempelvis naturkatastrofer hotar barnens rättigheter. Om exempelvis matproduktionen försvåras av ökade översvämningar eller torka, har det direkta effekter på barns välbefinnande och tillgång till näring.

Ekonomisk hållbarhet bygger på balanserad ekonomisk tillväxt. Det innebär att staternas ekonomi inte baserar sig på exempelvis slöseri med naturresurser. Ekonomisk hållbarhet är en förutsättning för att grundläggande tjänster som är viktiga för barnens rättigheter, såsom utbildning och hälsovård, ska kunna tryggas.

Social hållbarhet innebär jämlikhet mellan människor och att alla garanteras välbefinnande och en tillräcklig utkomst. När det gäller barnens rättigheter innebär detta att de grundläggande behoven tryggas, alltså att barnen har tillgång till exempelvis utbildning och hälsovård. Tryggande av utkomsten utan utnyttjande av barnarbetskraft är viktigt för den sociala hållbarheten.

Kulturell hållbarhet handlar om att värdesätta kulturell mångfald, främja jämlikhet samt bevara och förmedla kulturarv. Barn har rätt att få kunskap om sin egen kultur eller sina egna kulturer samt andra kulturer exempelvis genom att delta i kultur- och konstlivet.

2. LEKTION: BARNETS RÄTTIGHETER OCH HÅLLBAR UTVECKLING (2 X 45 MIN.)

Mål:

- ★ bekanta sig med målen för hållbar utveckling
- ★ förstå sambanden mellan barnens rättigheter och hållbar utveckling
- ★ inse hur människornas verksamhet kan påverka förverkligandet av barnens rättigheter och målen för hållbar utveckling.

Lektionen i korthet

Under den andra lektionen bekantar vi oss med målen för hållbar utveckling genom en video och en frågesport. Sedan diskuterar vi på vilka sätt målen är viktiga för jordklotet, mänskligheten och eleven själv. Genom att studera bilderna och lära sig tillsammans utökar man förståelsen för vad som ingår i målen för hållbar utveckling samt hur barnets rättigheter och målen för hållbar utveckling hänger ihop. Till slut illustrerar man visuellt hur man själv kan försvara hållbar utveckling.

Lektionens struktur

Vad är hållbar utveckling? (30 min.)
Jordklotet, mänskligheten och jag (15 min.)
Barnets rättigheter i målen för hållbar utveckling (25 min.)
Jag som en försvarare av hållbar utveckling (20 min.)

Vad är hållbar utveckling? (30 min.)

Mål:

- ★ repetera barnets rättigheter
- ★ bekanta sig med målen för hållbar utveckling
- ★ motivera till att agera för främjande av hållbar utveckling.

Metod: arbete i små grupper, video, frågesport

Material: frågesportsfrågor (i materialbanken), pennor och papper, UNICEF Finlands video "Världens största lektion, del 1" (<https://www.youtube.com/watch?v=XZHxzZZT40>)

Anvisningar för uppgiften:

Påminn i början av lektionen om principerna för trygga rum (se s. 4).

Dela in eleverna i grupper på 3–4 personer. Observera att grupperna kan vara desamma varje lektion. Be grupperna att utifrån den föregående lektionen skriva en lista över barnets rättigheter. Grupperna skriver ner de rättigheter de kommer ihåg på ett papper. Man går igenom dem tillsammans så att grupperna turvis säger en rättighet, tills ingen har något att tillägga.

Dela sedan ut frågesportsfrågorna till alla grupper. Ge eleverna tid att läsa igenom frågorna och be dem dela upp frågorna inom gruppen så att varje gruppmedlem får ansvaret för att fundera på svaren på ett par av frågorna under videon.

Frågor:

1. Vilket land kommer Malala från? (Pakistan)
2. Vad behöver människor enligt videon allra mest för att leva (3 saker)? (ren luft, vatten och hälsosam mat)
3. Vilka är enligt videon de två största problemen i världen? (klimatförändringen och ojämlikhet)
4. Vilken är enligt videon människans superkraft? (kreativitet)
5. Hur många mål har FN ställt upp för mänskligheten? (17)
6. Senast vilket år ska målen vara uppnådda? (2030)
7. Lista tre sätt att skydda vår hemplanet.
8. Bonusfråga: Räkna ut hur gamla ni kommer att vara år 2030.

Titta sedan på videon "Världens största lektion, del 1". Vid behov kan du pausa videon på lämpliga ställen så att eleverna hinner skriva ner sina svar.

Efter videon sammanställer grupperna sina svar. Gå sedan tillsammans igenom de korrekta svaren och diskutera de känslor som videon väckte.

Jordklotet, mänskligheten och jag (15 min.)

Mål:

- ★ bekanta sig närmare med målen för hållbar utveckling
- ★ få en allmän uppfattning om vad målen för hållbar utveckling innehåller
- ★ förstå att människornas välbefinnande beror på hur jordklotet mår.

Metod: arbete i små grupper, undervisningssamtal

Material: symbolkort för målen för hållbar utveckling (i materialbanken), anvisningar för uppgiften till eleverna (i materialbanken)

Anvisningar för uppgiften:

Berätta att syftet med målen för hållbar utveckling är att se till att jordklotet och alla vi som bor här mår bra, så att även kommande generationer, alltså våra barn och barnbarn, har goda förutsättningar för sina liv.

Dela ut symbolkorterna för målen för hållbar utveckling till alla elever. Varje elev utför denna uppgift individuellt. Be först eleverna att bekanta sig med de 17 målen i lugn och ro. Projicera sedan anvisningarna för uppgiften på tavlan.

1. Föreställ dig att du är jordklotet. Fundera på vilka mål som är nödvändiga för din överlevnad. Lägg dem åt sidan.
2. Föreställ dig att du är mänskligheten. Fundera på vilka mål som är nödvändiga för din överlevnad. Lägg dem åt sidan. Tänk inte på enskilda personer, utan fundera på hur alla människor kan leva så lyckligt som möjligt.
3. Var dig själv, och välj de tre mål som du tycker är viktigast bland dem som är kvar.

För punkt 1 passar exempelvis mål 13 (Klimatgärningar), 14 (Livet under vatten) och 15 (Livet på land). För punkt 2 passar exempelvis mål 1 (Ingen fattigdom), 2 (Ingen hunger), 3 (Hälsa och välbefinnande), 6 (Rent vatten och sanitet) och 11 (Hållbara städer och samhällen). Observera ändå att det kan finnas många olika bra svar på uppgiften. Det är viktigt att eleverna funderar på hur målen förhåller sig till varandra. Du kan be dem som vill att berätta om och motivera sina val. Lyft fram att det inte kan finnas människor utan ett välmående jordklot.

Avsluta med att samla in symbolkorterna för målen för hållbar utveckling.

Ni kan sätta upp symbolkorterna för målen för hållbar utveckling på väggen, så att man kan se dem under alla Barnets rättigheter x 10-lektioner och det blir lätt att återkomma till dem.

Barnets rättigheter i målen för hållbar utveckling (25 min.)

Mål:

- ★ förstå hur hållbar utveckling hänger ihop med barnens rättigheter
- ★ inse att hållbar utveckling inkluderar många olika dimensioner.

Metod: bildanalys, diskussion i gruppen och undervisningssamtal

Material: sammanfattning av barnkonventionen (i materialbanken), fotografier (i materialbanken), symbolkort för målen för hållbar utveckling (i materialbanken).

Anvisningar för uppgiften:

Dela in er i grupper på 3–4 personer. Dela ut symbolerna för målen för hållbar utveckling, sammanfattningar av barnkonventionen samt två eller tre bilder till varje grupp.

Instruera grupperna att reflektera över följande för varje bild:

- Vad händer på bilden?
- Vilka mål för hållbar utveckling anknyter till bilden? Symbolerna för målen för hållbar utveckling ska läggas på de bilder de hör ihop med.
- Vilken eller vilka av barnets rättigheter kan bilden förknippas med? Den kan beröra en eller flera av rättigheterna.

Gå igenom uppgiften så att varje grupp presenterar sin bild och berättar vilka mål för hållbar utveckling och vilka av barnets rättigheter de hör ihop med. Till slut motiverar grupperna sina val. Det är viktigt att förstå att målen är förknippade med många olika perspektiv och rättigheter.

Om ni vill kan ni fundera på:

- Hur förverkligas målet för hållbar utveckling just nu?
- Vilka utmaningar kan vara förknippade med förverkligandet av målet?
- Hur kan vi främja målet?

Jag som en försvarare av hållbar utveckling (20 min.)

Mål:

- ★ fördjupa förståelsen för målen för hållbar utveckling och vad de gäller
- ★ fundera på och uttrycka visuellt hur man själv kan agera i enlighet med principerna för hållbar utveckling.

Metod: titta på bilder, undervisningssamtal, teckning eller annat valfritt uttryckssätt

Material: utrikesministeriets affischer om hållbar utveckling (i materialbanken), papper eller häften, färgpennor eller tuschpennor

Anvisningar för uppgiften:

Sammanfatta det som tagits upp under lektionen genom att säga att målet med hållbar utveckling är en bättre värld för oss alla. Målet är att världen år 2030 ska vara en rättvisare, mer välmående och mer jämställd plats, och att vårt gemensamma jordklot ska må bra. Att verka för hållbar utveckling är allas ansvar – staternas, kommunernas, företagens, skolornas, ditt och mitt.

Studera tillsammans utrikesministeriets affischer om hållbar utveckling. Projicera de olika affischerna på tavlan en i taget. Fundera tillsammans för varje affisch:

- Vad händer på affischen?
- Vilket mål för hållbar utveckling handlar det om?

Påminn ännu om Malala från Pakistan, som var med i videon som ni tittade på i början. Malala har försvarat flickors rätt att gå i skola, och har fått Nobels fredspris för sitt arbete.

Var och en av oss kan verka för hållbar utveckling. Be eleverna rita bilder av sig själva som planeträddare eller jämställdhetskämpar. Tiden för detta är 10 minuter, och man ska inte prata under tiden.

Om eleverna godkänner det kan ni sätta upp bilderna på väggen.

